

ДОЦЕНКО В. В.,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-7757-2793>

КОМАНДОУТВОРЕННЯ ЯК МЕТОД УДОСКОНАЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВІЙНИ

Навчання, несення служби, спорт, гуртки, самодіяльність, волонтерство, дозвілля – більшість видів діяльності у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання здебільшого проходять у формі групової роботи, в колективі. Групова робота має безліч переваг як для організації, так і для особистого зростання й розвитку кожного працівника. Автори наголошують, що колективом краще вирішуються великі або міждисциплінарні завдання; колектив дієво регулює поведінку працівників, а колективна діяльність зменшує вплив стресових ситуацій; у колективі значно більше генерується ідей і більш ефективно долаються проблеми; колектив виступає як ефективний мотиватор праці тощо [1]. Тому, одним із методів удосконалення психологічної підготовки фахівців сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану пропонуємо розглянути командоутворення.

Команда – це колектив фахівців, які поділяють цілі, цінності та загальні підходи до реалізації спільної діяльності чи спільного виконання важливого завдання, мають взаємодоповнюючі навички та беруть на себе відповідальність за кінцеві результати. Дружний, згуртований колектив дає значно більший ефект і має набагато потужніший потенціал, ніж сума досягнень кожного її члена окремо. «Спільна праця запалює в людях таку лють звершення, якої вони рідко можуть досягти поодиноці», - говорив Ральф Уолдо Емерсон [5, С. 11].

Суть командоутворення полягає у створенні необхідних умов для посилення почуття згуртованості, формування командного духу, стійкого відчуття «ми»; розвитку комунікативних навичок групової роботи, довіри, розуміння і прийняття індивідуальних особливостей кожного; створення мотивації на спільну діяльність; набуття досвіду високоефективних спільних дій, вміння працювати в команді; підвищення неформального авторитету керівників.

Чи можемо ми назвати командою колектив курсантів які навчаються в одній групі, чи колектив працівників поліції одного підрозділу? Науковці зазначають, що команда – це не лише необхідність займатись однаковою діяльністю, а ще й низка інших критеріїв і ознак, а саме [1, 2, 5]:

- спільні цілі діяльності, які приймаються кожним із її членів на мотиваційному рівні; взаємодія на принципах партнерства та можливостях особистісного і професійного зростання; гармонійний розподіл ролей, де керівник є реальним лідером (Л.М. Карамушка та О.А. Філь);

- вміння міжособистісної взаємодії та прийняття рішень; взаємна та індивідуальна відповідальність; загальна ціль, спільні підходи та конкретний прогнозований результат (Й. Катценбах та Д. Сміт);

- продуктивність команди, яка досягається завдяки соціальній взаємодії, створює певний соціальний досвід членів команди, що дає можливість їх особистісному і професійному зростанню, яке, в свою чергу, веде до збільшення продуктивності (Р. Хакман, Р. Вагеман та Е. Лехман).

Таким чином, вміння співпрацювати, гармонійно розподіляти ролі між членами колективу; поєднувати усі можливі і необхідні ресурси, знання, уміння, емоції; досягати конкретного результату, створювати продукти; ставити спільні цілі і завдання для нових досягнень є основними ознаками команди.

Слід зазначити, що у підрозділах сектору безпеки і оборони України існує практика проведення тренінгових занять з професійно-психологічної підготовки особового складу за напрямком згуртування колективу на етапі його формування. Так, на навчальних зборах поповнення, у новосформованих підрозділах Національної гвардії України проводять тренінг «Створення команди» [4]; в період проведення табірних зборів у ЗВО зі специфічними умовами навчання для першокурсників впроваджують тренінг «Командоутворення» [2]. Загальне завдання цих тренінгів спрямовано на: зниження рівня адаптаційного шоку від зміни умов життєдіяльності; освоєння навиків командної роботи; розвиток поваги до товаришів; вдосконалення комунікації і процесів прийняття рішення; усвідомлення власних фізичних і психологічних можливостей та можливостей своїх товаришів, врахування їх при командній роботі; отримання емоційного задоволення від роботи в команді тощо. На більш пізніх етапах розвитку колективів (функціонування, зрілість, старість) заходи з командоутворення використовують епізодично, в основному якщо спостерігаються негативні зміни у соціально-психологічному кліматі колективу. Керівнику підрозділу, який бажає мати згуртований колектив, сильну команду однодумців, які досягають поставлених цілей буде корисно формувати її за допомогою спеціальних заходів, наприклад:

- пригодницькі перегони – це мультиспортивна гонитва, суть якої у подоланні дистанції з виконанням різнорівневих завдань і пошуком обов'язкових контрольних пунктів (спортивне орієнтування, велосипеди, вертикальні мотузки (спуски, переправи, підйоми), інтелектуальні креативні завдання тощо) [5];

- проходження квесту – вже активно використовується ЗВО зі специфічними умовами навчання, адже саме цей метод дозволяє моделювати практичні ситуації та пропонувати типові службові завдання поліцейського. Вирішуючи такі завдання курсанти підтверджують рівень засвоєння професійних компетентностей і вчаться працювати в команді;

- командна творчість – створення колективом певного продукту своїми руками. Наприклад, спільне створення великої картини (пазли), коли кожному учаснику команди дається певне завдання, а зібравши до купи, всі частини формується єдине полотно. Автори наголошують, що при застосуванні такого виду тимблдингу відбувається вироблення навичок делегування повноважень, залученість кожного та виконання індивідуальних завдань [5];

- польові випробування – виконання певних завдань (фізичних, інтелектуальних) в межах свого університету, міста зі знаходження конкретної точки. На кшталт телегри «Форт Буаяр» [5];

- тренінги з елементами рольових ігор, або спеціально розроблені тренінги з командоутворення чи тимблдингу [3, 4, 5].

Перспективою подальшої роботи вбачаємо розробку і впровадження тренінгу для керівників (командирів, молодших командирів) підрозділів сектору безпеки і оборони з формування вмінням створювати команди та використовувати інструментами командування.

Список бібліографічних посилань

1. Балабанова Л.М., Сардак О.В. Управління персоналом. Підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 468 с.
2. Виноградова О. В., Євтушенко Н.О. Групова динаміка та комунікації. Навчальний посібник. Київ: ДУТ, 2018. 223 с.
3. Мілорадова Н.Е., Доценко В.В. Застосування тренінгу «Командування» в період адаптації курсантів-першокурсників до умов освітньо-професійного середовища ЗВО зі специфічними умовами навчання // Шлях успіху і перспективи розвитку (до 26 річниці заснування Харківського національного університету внутрішніх справ) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (20 листопада 2020 року, м. Харків), Харків : ХНУВС, 2020. С. 338-340.
4. Психологічний тренінг «Створення команди»: посібник / С.О. Чижевський, І.І. Приходько, О.О. Колесніченко та ін. / За заг. ред. генерал-майора Я.Б. Сподара. К.: Друкарня ІВЦ НГУ, 2016. 20 с.
5. Романовський О.Г., Шаполова В.В., Квасник О.В., Гура Т.В. Психологія тимблдингу: навчальний посібник / за заг. ред. Романовського О.Г., Калашникової С.В. Харків : «Друкарня Мадрид», 2017. 92 с.

Отримано 03.05.2023

ІСАЄВА О. В.,

*курсант 2 курсу факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

ІНШЕКОВ М. В.,

*старший викладач кафедри тактичної
та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

 <https://orcid.org/0000-0001-7584-1013>

СУЧАСНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Від початку широкомасштабного вторгнення в Україну питання психологічної підготовки поліцейського та стресостійкості є невід'ємною частиною вирішення тактико-оперативних завдань в умовах воєнного стану та на деокупованих територіях.

Щодня, починаючи з 24 лютого 2022 року психологічний тиск на працівників Національної поліції України збільшився. Також при вирішенні службових завдань часто доводиться діяти в ситуаціях дефіциту часу та інформації, в нестандартних умовах, у випадку психологічного протистояння та постійного стресу.